

xaria la bèstia en un pati on no batia el vent, i passaria a l'estable tebi» («Jornada», València, 18-x-1962).

Amb el mateix significat deu circular a Mondòver, com sigui que Canyís ens cita com a dita tradicional «achocat en la foraca: valetudinario, vejez extremada» (Canyissaes, 128), o sigui 'ajocat arran de la llar de foc' (ajocat com 'agemolit, arrupit'): al mateix condueix la noció de vellesa en una rondalla d'E. Valor «son pare s'arrimava a la foraca» (Rond. II, 20). Però la llar de foc és com una espècie de cavorca fosca en la part més arraconada de l'edifici rural, i per tant el significat es podria explicar bastant bé com a desviació secundària del sentit que té en els Pirineus: i de fet aquest mateix matís incanviat el vaig registrar jo mateix a les muntanyes de l'últim poble del nostre domini lingüístic, al Fondó de les Neus, on em parlaren de «forákeez i simes» 'forats subterranis i avencs'.

L'àrea extrema-Sud d'aquesta variant invita a explicar-la com una forma alterada per una contaminació de l'arrel àrabiga *brq* 'cremar', que ha estat ben viva en l'àrab magrebí (Dozy, *Suppl.* I, 274a), car d'aquí vénen una forma algeriana *ħurâq* «incendie, feu» (Beaussier), i una altra també africana (Tunis?) *ħarâqa* «incendie» (Hélot). Així s'explica que pertot els moriscos eliminessin la -n-, i que almenys en part hi canviessin el significat, aplicant-lo al forat de la llar. En fi és possible que una forma semblant a la valenciana vagi sorgir, de la mateixa influència àrabiga, a la Baixa Ribagorça, més o menys propagada cap al Nord, car a la Vall de Boí m'és conegut el nom de lloc *Foraca de Collo*. De tota manera és un fet que en el cat. extrem-occidental s'han usat variants amb la -n- conservada.

Encara alguna altra forma resultant d'encreuament amb mots de sentit semblant: civ. *foranella* (*fur*- «cazoleta, molde cóncavo en la pedra», PzCabr.; «clotet que feien en terra, jugant a baletes, perquè les baletes hi caiguessin», *AlcM*), sens dubte de **foradella* amb la *n* per influència d'*afonar-se*: pogué haver-hi una forma intermèdia com **afonarella*.

Forat està representat abundantment a tot el Princ. en el nom *Forat Micó* que es repeteix com a nom de coves, cavernes o covetes: en la nota dels *ColPrerr-Salm.*, 1974, p. 371, vaig assenyalar-ne nou (i n'hi ha més), escampats almenys per tot el triangle Vidrà-Castellbò-Montblanc, i ja documentat *Forad Mico* a Sant Cugat, a. 1109, i vaig demostrar que es tracta d'un adjectiu sorotàptic **MICCO*, -ONIS, 'menut, petit' (emparentat amb el gr. *μικρός*, gr. dial. *μικρός*, roms. *mic*, etc.). De més a més existeix *Farmicó*, poderós mas al SO. de Tremp (terme de Mur), dissimilació de *For Micó*, que sembla representar un **FORUS* en lloc de *Forat*, sens dubte formació postverbal o regressiva partint de *FORARE* (cf. el cast. dial. *fuero*, *DCEC*).

Entaforar [«*furar* tr.: ocultar, amagar; *emboscar*: abdere, abstrudere», Bely. 1803; Lab. 1839], i més comunament *entaforar-se*, probablement metàtesi d'*enforatar*, que és la forma conservada pertot fins avui en ross., i en part de l'Empordà, derivat de *forat*, i canviat en *entaforar* per metàtesi. En la forma més general es troba en els millors escr. Renaix.: «Sempre pen-

sant que l'empaytaven s'entaforà pel bosquim, rabent, sens aturador, lo mateix que endut per un estol de bruxes», Pons Mas. (*Trascant p. l. S.*, 213); «aquella egua semblava esperitada i, sense to ni so, s'havia entaforat per un caminot ple d'herbey y alzines encrehuades, que a dues passes ja ho tapava tot», NOLLER (*Notes de color*, 217); «¿quin monstre és eix que baixa cap al riu Tec / des dels aspres relleixos de Tretzevents? / Atravessa la plana com un serpent, / entaforat entre herbes, boscos y grenys, / per engolir los moros, a cents, a cents: / La Fo 'ls pastors ne diuen, y és un avenc, / ahont turbans s'enfonzen arreu arreu, / cimitarres, ballestes y ballesters», Verd. (*Canigó VIII*, v. 113); «aquelles cales on s'entaforen les aigües dolçament», Coromines (*Viatge a Amèrica XXXVII*, l).

Com el meu pare em fes corregir la còpia, jo vaig proposar-li de canviar-ho en *entaforen*, i ell (que solia resistir-se a tals propostes) ho acceptà sense objecció: creia, en efecte, haver-li-ho sentit dir amb *ó* i jo no ho deia d'altra manera; és també la forma admesa pel *DOrt.* i *DFA.*, i en tot cas, en el meu temps, i a Barcelona, *entafora* sona vulgar i forà.

Però a Rosselló diuen *əmfuratá*: «s'enforatar: entrar, passar d'amagat, entaforar-se; se fauiler, se tapir: el cargol s'enforata dins la closca» (Grandó, *Misc. Fabra*, 187); així Saisset: «com una rata, / dins la casa ell s'enforata, / i s'engrimpa, escala en amunt», «malhaja!, un moixall <'mosquit'> descarcat / pels rideus s'és enforatat, / en fent zius i zum-zums» (*Catal. del Ross.*, 124, 35).

He sentit dir aquesta variant per tot l'àmbit del dialecte, des del Barcarès fins a la Vall de Querol: «la Rigola és un <corrent d'>aiga temperada, calda a l'hivern, fresca a l'estiu: lo peix cerca a s'hi *əmfuratá*», Barcarès; «sí, a la Roca de les Encantades hi ha forats i ne sall aiga, mes mai m'hi són *əmfuratá*», Mosset; «l'aiga del Clot de l'Ega s'*əmfuratá* i sall a (la) Font-Rabiosa», Formiguera de Capcir; «Querol és massa *əmfuratát* perquè les seves torres poguessin fer-se senyals amb la Tor de Querol, la Torre Cerdana de Portè i la de Sant Ou: Sant Ou feia senyals directes a la Tor de Querol», Porta (1959); també amb sentit semblant vaig sentir *əmfuratá* a la Bastida del Bulès, i a Catllà registrà AMALcover la mateixa forma: «arreu cerquen s'*əmfuratá*» 'ficar-se dins un forat' (*BDLC IX*, 13), mentre que a Fontpedrosa ho usaven amb el sentit d'«enfilarse»: «anant cap a Figamar, passat la font de la Guilla, ja ens *əmfuratém* cap amunt» (1959-60). En fi, VCatalà, baix-empordanesa, usa també la mateixa forma: «els gratonells esquerres que se li *enforataven* entre els amagatalls dels esculls» (*Lenin*, 988); altre ex. d'ella mateixa en *AlcM*.³

Moll (*AORBB II*, 47) suggeria a tot això una etimologia raonable, derivant-lo d'un *enforetar* provinent del nom de la fura: llavors el vocalisme *-furar*, que hem vist ben estès, seria el primitiu; és clar que tan fàcil és, per analogia, suposar que *-urar* surti de *-orar* com a la inversa, i fins diríem que aquest segon procés fóra menys ordinari; la seva idea, en efecte, es podria apuntalar amb alguna forma d'enllà dels Pirineus: